

| АФОРИЗМИ

Вічна латина про здоров'я

Aegro dum anima est, spes esse dicitur.

Кажуть, що доки у хворого є душа, є й надія (*Цицерон*).

Aegroto dum anima est, spes est.

Доки хворий має душу, є й надія [на одужання].

Aestate pueri si valent, satis discunt.

Улітку діти добре вчаться, якщо здорові (*Марціал*).

Bona valetudo melior est quam maxime divitiae.

Добре здоров'я краще за найбільше багатство.

Caseus et panis sunt optima fercula sanis.

Сир і хліб – найкраща їжа для здорових [людей].

Contra vim mortis non est medicamen in hortis.

Проти сили смерті немає ліків у природі.

Contraria contrariis/contraries curantur.

Протилежне лікується протилежним [принцип алопатичної медицини].

Cura, ut valeas!

Дбай про своє здоров'я!

Dum spiro, spero.

Доки дихаю – сподіваюся (*Овідій*).

Est medicina triplex: servare, cavere, mederi.

Медицина є потрійною: оберігати, запобігати, лікувати (*Авзоній*).

Et data non apto tempore vina nocent.

У медицині дуже багато важить час. Він як вино: подадуть вчасно – допомагає, а невчасно – шкодить (*Овідій*).

Etiam sanato vulnere cicatrix manet.

Якщо рану вилікувати, рубець залишається (*Сур*).

Ex magna cena stomacho fit maxima poena; ut sis nocte levis, sit tibi cena brevis.

Після ситного обіду шлунок страждає; а щоб краще спалося вночі, вечеряй стримано.

Facile omnes, cum valemus, recta consilia aegrotis damus.

Легко даємо правильні поради хворим, коли самі здорові (*Теренцій*).

Habenda est ratio valetudinis.

Треба дбати про добрий стан власного здоров'я.

Homīni cibus utilissimus est simplex.

Найкраща їжа для людини – проста (*Пліній Старший*).

Ignavia corpus hebetat, labor firmat;

Pla maturam senectutem, his longam adulescentiam reddit.

Лінь ослаблює тіло, праця зміцнює;

Та – наближає старість, а ця – продовжує молодість (*Цельс*).

Intemperantia medicorum nutrix.

Нестриманість людей – годувальниця лікарів.

Invia est in medicina via sine lingua latina.

Шлях у медицині непрохідний без латинської мови.

In vino veritas, in aqua sanitas.

У вині – правда, а у воді – здоров'я (*Пліній Старший*).

Male habet medicus, nemo si male habuërit.

Лікареві зле живеться, якщо всім добре (*Сур*).

Medica mente, non medicamentis.

Лікуй розумом, а не ліками.

Medice, cur ate ipsum!

Лікарю, вилікуй себе сам!

Medicina curat, natura sanat.

Лікар лікує, а природа оздоровляє.

Medicina fructior ars nulla.

Немає мистецтва кориснішого за медицину (*Пліній*).

Medicina soror philosophiae.

Медицина – сестра філософії [Філософія в античні часи вважалася матір'ю всіх наук. Тому назва медицини «сестра філософії» засвідчує її важливість] (*Тертуліан*).

Medicus amicus et servus aegrotorum est.

Лікар – друг і слуга хворих.

Medicus medico amicus est.

Лікар лікареві друг [помічник].

Melius est praevenire quam praeveniri.

Краще самому обганяти, ніж бути обігнаним.

Mens sana in corpore sano.

Здоровий дух у здоровому тілі (*Ювенал*).

Modicus cibi, medicus sibi.

Хто стриманий у їжі, той сам собі лікар.

Ne noceas, si iuvare non potes.

Не зашкодь, якщо не можеш допомогти.

Nihil aeque sanitatem impedit quam remediorum crebra mutatio.

Ніщо так не шкодить здоров'ю, як часта зміна ліків (*Сенека*).

Non est in medico semper, relevetur ut aeger

Interdum docta plus valet arte malum.

Не завжди лікар спроможний вилікувати хворого;

Недуга часом сильніша за майстерність і науку (*Овідій*).

Non intellect nulla (e)st curatio morbi.

На нерозпізнану хворобу немає ліків.

Non prodest cibus nec corpōri accedit, qui statim sumptus emittitur.

Нема користі від їжі, якщо шлунок її не приймає (*Сенека*).

Non vivere, sed valere vita.

Життя – це не просто жити, але і бути здоровим (*Марціал*).

Nulla res tam necessaria est omni genēri nomīnum quam medicina.

Ніщо не є таким потрібним для людей, як медицина (*Квінтіліан*).

Omnium profecto artium medicina nobilissima.

Із усіх наук, безумовно, медицина найблагородніша (*Гіпократ*).

Opprime, dum nova sunt, subiti mala semina morbi!

Винищуй згубне насіння наглої хвороби, доки воно не проросло! (*Овідій*).

Optimum medicamentum quies est.

Спокій – найкращі ліки.

Orandum (e)st, ut sit mens san(a) in corpōre sano.

Треба молитися, щоб у здоровому тілі був здоровий дух (*Ювенал*).

Post cenam stabis vel passus mille meabis.

Після обіду постій, або пройдишь трохи.

Praesente medico nihil nocet.

У присутності лікаря нічого не болить.

Principiis obsta! Sero medicina paratur, cum mala perlongas comvaluere moras.

Гамуй зло на самому початку! Пізно готувати ліки, якщо хвороба застаріла (*Овідій*).

Quae medicamenta non sanant, ferrum sanat; quae ferrum non sanat, ignis sanat; quae vero ignis non sanat, insanabilia putare oportet.

Те, що ліки не лікують, лікує залізо; що залізо не лікує, лікує вогонь; що й вогонь не лікує, треба вважати невиліковним [«Залізо лікує» – хірургічний спосіб лікування інструментами. «Вогонь лікує» – давня практика випікання вогнем невигойних ран].

Quod medicin(a) aliis, aliis est acre venenum.

Те, що ліки для одних, – шкідливе для інших.

Salus aegroti suprēma lex medicorum.

Здоров'я хворого – найвищий обов'язок для лікаря (*Сур*).

Sanus eris, si parcus edas multumque labors imponasque tuis frena libidinibus.

Будеш здоровим, якщо їстимеш стримано, а працюватимеш багато; і, до того ж, гамуватимеш свою жагу.

Sed immedicabile vulnus ense recidendum (est), ne pars sincera trahatur.

Невигойну рану треба вирізати мечем, щоб не заразила ще здорове тіло (*Овідій*).

Si tibi deficient medici, medici tibi fiant

Haec tria: laeta, requies, moderata diaeta.

Якщо тобі забракне ліків, ліками хай тобі будуть
Здоровий глузд, спокій і помірні їжа.

Similia similibus curantur.

Подібне лікують подібним.

Tantum cibi et potionis adhibendum, ut reficiantur vires, non opprimantur.

Треба їсти й пити стільки, щоб відновити сили, але не обтяжувати [шлунок] (*Цицерон*).

Vivere naturae si convenienter amarent mortales, medica nil opus esset ope.

Якби люди жили у згоді з природою, не було б потреби у допомозі лікаря.